

Sivistysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle ammattipätevyiden tunnustamista koskevan direktiivin täytäntöönpanon täydentämistä koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta

Taustaa

Ammattipätevyysdirektiivi 2005/36/EY linkittyy EU:n sisämarkkinoiden perusvapauksiin eli henkilöiden ja palveluiden vapaaseen liikkuvuuteen ja ammattihenkilöiden sijoittautumisoi-keuteen. Ammattipätevyysdirektiivissä säädetään menettelyistä, joiden mukaisesti tiettyä ammattia sääntelevän jäsenvaltion on tunnustettava toisessa jäsenvaltiossa hankittu ammat- tipätevyys. Tunnustaminen antaa unionin kansalaiselle oikeuden harjoittaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa samaa ammattia, johon hänellä on pätevyys kotijäsenvaltiossaan.

Direktiivin soveltamiseen liittyy keskeisesti *säännellyn ammatin* käsite. Säännellyllä amma- tilla tarkoitetaan virkaa tai tehtävää, jonka aloittamisen tai harjoittamisen edellytyksenä on, että henkilö täyttää lainsäädännössä asetetut ammattipätevyyttä koskevat yksityiskohtaiset vaatimukset. Tällainen vaatimus voi olla esim. tietyn tutkinnon, opintosuorituksen tai kokeen suorittaminen. Säännellyksi ammatiksi ei sen sijaan lueta tehtävää, johon edellytetään aino- astaan soveltuvaa koulutusta tai tietyn tasoista tutkintoa.

Suomessa on tällä hetkellä noin 140 ammattipätevyysdirektiivin mukaista säänneltyä ammat- tia (esim. luokanopettaja, aineenopettaja, sosiaalityöntekijä, lähihoitaja, sairaanhoitaja, lää- käri ja eläinlääkäri), ja direktiivin mukaisesta ammattipätevyiden tunnustamisesta vastaa 16 toimivaltaista viranomasta (suurimman osan päätöksistä tekee Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ja Opetushallitus). Lisäksi EU:ssa on sektorikohtaista sääntelyä esim. liikenteen alalla, jolloin ammattipätevyysmenettelyihin sovelletaan erityislainsäädän- töä.

Ulkomailla suoritettujen korkeakoulututkinnon tason määrittämisessä ei ole kysymys ammatti- pätevyysdirektiivissä tarkoitettua ammattipätevyiden tunnustamisesta, vaan tällöin sovelle- taan ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annet- tua lakia (1385/2015, ns. ulkomaanopintolaki).

Miksi tarvitaan hallituksen esitys?

Ammattipätevyysdirektiiviä on muutettu direktiivillä 2013/55/EU, joka jäsenvaltioiden on tullut panna täytäntöön viimeistään 18.1.2016. Suomessa tämä direktiivimuutos on saatettu täytäntöön säätämällä laki ammattipätevyiden tunnustamisesta (1384/2015) ja valtioneu- voston asetus ammattipätevyiden tunnustamisesta (1459/2015), laki eläinlääkäriammattin harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta (1499/2015), laki terveydenhuollon ammatti- henkilöistä annetun lain muuttamisesta (1659/2015) sekä sosiaali- ja terveysministeriön ase-

tus erikoislääkäri- ja erikoishammaslääkärikoulutuksesta sekä yleislääketieteen erityiskoulutuksesta (56/2015). Lisäksi Ahvenanmaalla on säädetty Ahvenanmaan maakuntalaki ammattipätevyuden tunnustamisesta (landskapslag om erkännande av yrkeskvalifikationer 2011:120).

Komissio on käynnistänyt ammattipätevyysdirektiivin ja sen muutosten täytäntöönpanoon liittyvän rikkomusmenettelyn. Suomi on viralliseen huomautukseen annetussa vastauksessa esittänyt maaliskuussa 2019 kantanaan, että ammattipätevyysdirektiivin täytäntöönpano on tehty asianmukaisesti ja että komission virallinen huomautus on aiheeton. Komissio on kuitenkin antanut marraskuussa 2019 perustellun lausunnon, jossa katsotaan, ettei Suomi edelleenkään täytä kaikkia ammattipätevyysdirektiivistä johtuvia velvollisuuksiaan. Perustellussa lausunnossa keskitytään 4 artiklan 2 kohdan (tunnustamisen vaikutukset), 10 artiklan f alakohdan (erikoissairaanhoidtajien asema) ja 55 a artiklan (ammattillisen harjoittelun tunnustaminen) täytäntöönpanoon. Suomi on perusteltuun lausuntoon annetussa vastauksessa tammikuussa 2020 todennut, että ammattipätevyuden tunnustamisesta annettua lakia ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annettua lakia tullaan täydentämään.

Esityksen tarkoituksena on pysäyttää komission käynnistämä rikkomusmenettely, ettei asia etenisi EU:n tuomioistuimeen. Ehdotetut muutokset eivät pääosin muuta toimivaltaisten viranomaisten soveltamiskäytäntöjä.

Esityksen pääasiallinen sisältö

Komission antaman perustellun lausunnon perustella ammattipätevyuden tunnustamisesta annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset ammatillisesta harjoittelusta ja tunnustamisen vaikutuksista. Lisäksi määritelmiä koskevan 3 §:n 1 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi.

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 8 §:n 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi erikoislääkäri ja erikoishammaslääkäri, joihin muiden säännöksessä mainittujen ammattien ohella sovelletaan yleistä tunnustamisjärjestelmää, mikäli he eivät unionin tunnustamis-säännöksissä mainituista syistä täytä ammattipätevyuden automaattisen tunnustamisen edellytyksiä. Selvyyden vuoksi pykälään lisätään myös säännös siitä, että ammattipätevyysdirektiivin 10 artiklan f kohdassa tarkoitettuun erikoissairaanhoidajaan, jolla ei ole yleissairaanhoidosta vastaavan sairaanhoidajan koulutusta, sovelletaan yleistä tunnustamisjärjestelmää.

Ehdotetut muutokset eivät pääosin muuta toimivaltaisten viranomaisten soveltamiskäytäntöjä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira on myös tähänastisessa ratkaisukäytännössään soveltanut ammattipätevyysdirektiivin 10 artiklan mukaisesti yleistä tunnustamisjärjestelmää silloin, kun automaattisen tunnustamisen edellytykset eivät ole täyttyneet. Ammatillista harjoittelua koskevien suuntaviivojen laatimisvelvoite lisää kuitenkin Valviran työtaakkaa jonkin verran.

Ulkomaanopintolakiin ehdotettavien täsmennysten tavoitteena on tehdä ulkomailla suoritetujen korkeakoulututkintojen ja -opintojen rinnastamisen edellytyksiä ja perusteita läpinäkyvämmiksi.

Lait on tarkoitettu tulemaan niin pian kuin mahdollista ja viimeistään 1.7.2020.